

Aan de cultuurwoordvoerders
In de Tweede Kamer der Staten Generaal

Amsterdam, 25 juni 2020

“Een weerbare samenleving die bestand is tegen grote schokken kan niet zonder vrij denken, vrije kunst en ongebonden wetenschap. Net zoals wij ons land vanzelfsprekend beschermen met dijken en waterwerken, moeten wij onze collectieve creativiteit beschermen met een Deltaplan”

Louise Fresco, NRC Handelsblad 15 juni 2020

Geachte cultuurwoordvoerders,

Op maandag 29 juni a.s. voert u het debat met minister van Engelshoven over de Coronacrisis en het advies Basisinfrastructuur 2021 - 2024 van de Raad voor Cultuur. Een debat over de inrichting van het cultuurstelsel kan niet los gezien worden van de crisis waar we ons in bevinden.

Deze crisis heeft aangetoond dat de culturele en creatieve sector geen ornament is, maar net als de zorg en het onderwijs een fundament van de samenleving. Er is nog nooit zo unaniem en overtuigend door pers, publiek en politiek verklaard hoe groot de betekenis en waarde is van kunst en creativiteit voor economie, werkgelegenheid, toerisme, integratie, onderwijs, zorg en bovenal verbeelding en identiteit. Tegelijkertijd blijkt de grote afhankelijkheid van een sterke economie deze sector extra kwetsbaar te maken. Het is één van de zwaarst en meest langdurig getroffen sectoren in de crisis. De kwetsbaarheid schuilt ook in de arbeidsmarkt van de sector, met veel onderling afhankelijke, vooral kleine instellingen, bedrijven en freelancers. Ook de SER wijst daar opnieuw op.

In bijgevoegde brief dd. 24 juni van de Taskforce Culturele en Creatieve sector roept Kunsten '92 namens 111 branche- en beroepsorganisaties (en hun leden) het kabinet op om gezamenlijk met de sector een Herstelplan voor de culturele en creatieve sector te maken. In de brief worden vijf samenhangende en elkaar versterkende maatregelen toegelicht die gezamenlijk de ruggengraat vormen van dit herstelplan, dat ervoor kan zorgen dat de cultuursector weerbaar en wendbaar door deze crisis heen komt.

De basisinfrastructuur is een belangrijk onderdeel van een veel breder cultureel en creatief ecosysteem, waar ruimte is voor vernieuwing en ontwikkeling, waar de keten van productiecapaciteit en presentatie in balans is en waar een goed gespreid stelsel van culturele voorzieningen is gegarandeerd. Het BIS-advies van de Raad voor Cultuur kan niet los worden gezien van de schade die de coronacrisis toebrengt aan dit ecosysteem.

De Raad voor Cultuur heeft het **Advies Basisinfrastructuur 2021 - 2024** onder moeilijke omstandigheden tot stand gebracht. Wij hebben daar waardering voor. Met 55 nieuwkomers in de BIS heeft de Raad de gewenste verbreding en vernieuwing weten te realiseren.

We zijn echter ook van mening dat het advies geen recht doet aan vele kunstenaars en instellingen die weliswaar positief zijn beoordeeld, maar voor wie toch geen financiële ruimte is. Dit ondanks aantoonbare (vaak internationale) kwaliteit en een groot publieksbereik. In combinatie met de kaalslag door de coronacrisis die nu plaatsvindt onder met name niet of weinig gesubsidieerde instellingen betekent dit een ongekende, gigantische afname van aanbod. Als er straks nog sprake is van een ecosysteem zal het ernstig zijn verstoord. **De crisisschade in het brede cultuurveld vraagt, zeker in de komende jaren van herstel, om een sterkere basisinfrastructuur en sterkere fondsen.**

Een tweede hiermee samenhangende bedreiging is dat er binnen het huidige kader te weinig ruimte is om de Fair Practice Code toe te passen. **Juist nu is fair practice van het grootste belang**, maar toepassing ervan zonder dat er extra steun voor komt, betekent dat een toch al uitgekilde sector gedwongen wordt in het eigen vlees te snijden.

Wij lichten dit graag toe, aangevuld met een aantal punten die van belang zijn voor de ontwikkeling van het stelsel op langere termijn. *Deze brief gaat niet op alle afzonderlijke onderdelen van het advies in.*

Voorkom dat er gaten in het bestel vallen

De Raad voor Cultuur heeft de afgelopen vier jaar veel aandacht besteed aan de herstructurering van het bestel. Er zijn uitgebreide sectoranalyses gemaakt, regioprofielen geschreven, er is gewerkt aan een betere afstemming tussen landelijk en regionaal beleid, en aan verbreding van de basisinfrastructuur en de taakopdracht van de fondsen. Met de extra te besteden middelen van kabinet Rutte III was de hoop en verwachting dat er een sterkere culturele infrastructuur zou komen, beter lokaal en regionaal verankerd, inclusief, en met voldoende ruimte voor vernieuwing en verbreding van genres. En waarbij de Fair Practice Code een vanzelfsprekende en uitvoerbare voorwaarde zou zijn.

Ook al zijn er stappen gezet, de gewenste stelselherziening is het niet geworden. Van een consistente systematiek en regie in de cultuursector is daarom nog geen sprake. De rol van de regioprofielen in het advies is zeer beperkt gebleven; een meer bottom-up benadering waarbij samenhang tussen BIS en fondsen - als gelijkwaardige onderdelen - uitgangspunt zou zijn, is niet meer terug te vinden. De rolverdeling tussen de BIS en de fondsen is diffuus geworden, waardoor er gaten vallen in het bestel. Het systeem is niet minder complex en bureaucratisch geworden. Voor die 'gaten' vragen wij nu uw aandacht. Een verbetering van het bestel zelf is van latere orde.

1. Ontwikkelinstellingen

De functie ontwikkelinstellingen riep al in de ontwerpfasen veel vragen op. De ongelijksoortigheid van de aanvragen en de veelheid aan soms onheldere beleidsdoelen hebben de Raad duidelijk parten gespeeld in de beoordeling.

De terechte focus op meer diversiteit en nieuwe genres ging niet gepaard met een heldere inhoudelijke visie op talentontwikkeling, noch met een heldere rolverdeling op dat vlak tussen BIS en fondsen. Er is onvoldoende oog geweest voor de schade in de ontwikkelingsketen voor de podiumkunsten door het wegvallen van instellingen als Frascati en Theater Rotterdam. Deze productiehuizen hebben veel expertise in huis en vervullen al jaren een cruciale rol in de ontwikkeling van getalenteerde, onafhankelijke jonge makers en van eigenzinnig gevorderd talent dat heeft aangetoond tot de top van het Nederlandse theaterlandschap te behoren. Het wegvallen ervan zal een grote klap betekenen voor de jonge makers die de komende jaren van kunstvakopleidingen komen.

Bij beeldende kunst en media speelt daarenboven dat de indruk was gewekt dat ook ontwikkelinstellingen op het snijvlak van beeldende kunst, ontwerp en nieuwe media konden aanvragen, maar in veel gevallen bleken de kaders toch niet te passen.

Wij pleiten voor een reparatie van gaten die nu in de keten ontstaan en de aanscherping van de visie op talentontwikkeling voor de langere termijn. Het is van belang dat er voorzieningen worden getroffen voor positief beoordeelde instellingen die ook bij de fondsen buiten de boot vallen en waar het systeem niet zonder kan.

2. Podiumkunsten

Bij de podiumkunsten is de klap ongekend. Deze komt van twee kanten: de korting van € 8.6 miljoen op het budget van het Fonds Podiumkunsten zal, naast de crisis, de grootste oorzaak zijn van een groot verlies aan goede functionerend en divers aanbod, vernieuwing, spreiding en kwaliteit. In combinatie met de gezelschappen en ensembles die voor de BIS wel een positief advies hebben gekregen maar geen geld, leidt dit tot een dramatische krimp. Wij verwijzen hier ook naar de [brief van de NAPK](#) aan de Tweede Kamer.

Als we hierbij optellen wat er met het voornamelijk door de markt gefinancierde deel van de podiumkunsten als gevolg van de crisis dreigt te gebeuren, (de vrije producenten alleen al verwachten dit najaar een omzetverlies van 75%), leidt dit tot een ongekende uitval van goedlopend, ervaren en vitaal aanbod. Dit zal een doorwerking hebben op podia en festivals, maar ook op de werkgelegenheid van de afstuderenden van opleidingen en op termijn ook voor de internationale marktpositie van onze kunsten.

Wij roepen u deze desinvestering niet te laten gebeuren en kaalslag bij de podiumkunsten te voorkomen.

Overigens is vandaag aan de minister en Kamerleden de petitie '[Liefde voor Muziek](#)' aangeboden, die de Nederlandse overheid oproept de Nederlandse muziekindustrie te steunen om de gevolgen van de coronacrisis te boven te komen (in deze sector werken 150.000 mensen). De petitie werd 60.000 maal ondertekend door artiesten en hun fans, promoters, toeleveranciers, agenten, boekers, managers en platenlabels, waarvan 9.000 bedrijven.

3. Beeldende kunst

In tegenstelling tot het eerdere advies van de Raad voor Cultuur blijft het aandeel beeldende kunst in de BIS erg laag. Zes instellingen hebben een positief advies gekregen, te weinig voor een goed gespreid landelijk stelsel. Uitbreiding van het aantal plaatsen in de BIS en een heroverweging van het aantal plaatsen in de grote steden, blijft urgent. Er is een zekere substantie nodig om effectief te kunnen functioneren en produceren, voor de beeldende kunst blijft het balanceren op een kritische ondergrens. Wij pleiten voor meer ruimte voor beeldende kunst in de BIS. Wij verwijzen hier ook naar de [brief van De Zaak Nu](#) aan de Tweede Kamer.

4. Festivals

Met betrekking tot de festivals is de Raad afgeweken van de kaders door 8 in plaats van 7 festivals toe te laten tot de BIS. De minister kondigde dit eind mei jl. in een brief aan de Kamer aan; de publicatie in de Staatscourant vond plaats op 3 juni. Als reden werd vermeld dat geen van de huidige BIS-festivals de subsidie zou mogen verliezen. Niet alleen is het niet helder waarom alleen voor festivals deze onaantastbaarheid geldt (en dus niet bij productiehuisen en dansgezelschappen), de verhoging van het aantal festivals zorgt ook voor hoge kortingen bij de gehonoreerde festivals. Zelfs tot méér dan de in de kaders maximaal toegestane 10%.

Bij het Holland Festival is dat meer dan 10%, een percentage dat in de coronabrief van de minister als niet toelaatbaar werd betiteld. De Raad motiveert dit besluit niet.

Bij de podiumkunstenfestivals vallen gewenste genres als urban en popmuziek buiten de boot. Dit is des te verbazingwekkender omdat er door de minister, in navolging van het stelseladvies van de Raad voor Cultuur, juist zwaar is ingezet op deze categorieën én hiervoor in de aangenomen motie Asscher/Kwint expliciet aandacht voor is gevraagd.

5. Zzp'ers

De recent verschenen rapportage van het onderzoek [Survey on Stage](#) (naar de gevolgen van de coronacrisis op de inkomenspositie van zzp'ers in de podiumkunsten) bevestigt de signalen die we uit vrijwel alle delen van de sector krijgen: 42% van de respondenten heeft vanaf september aanvullende inkomsten nodig, bijna 40% heeft ook na 2020 met annuleringen te maken. De tijdelijke regelingen, zoals de TOZO, hebben voor deze groep slechts een beperkt bereik. Voor de zzp'ers is de crisis nog lang niet voorbij. De versoepeling van de maatregelen zal daar helaas nog niet veel aan veranderen: de anderhalve meter blijft gehandhaafd en zolang het virus rondwaart zal herstel langzaam op gang komen en met veel onzekerheden gepaard gaan.

Voor deze groep is het van groot belang dat zij hun beroepspraktijk gaande kunnen houden. De minister heeft in haar brief van 17 mei jl. ook de oproep gedaan aan de instellingen die aanvullende subsidie ontvangen, om zzp'ers en flexwerkers zoveel mogelijk door te betalen en om hen opdrachten te geven. Bijvoorbeeld om werk te ontwikkelen dat zich verhoudt tot de huidige omstandigheden en hiermee experimenteert. In het Herstelfonds (waar de taskforce voor pleit) zouden ook experimenten met verdienmodellen kunnen worden opgenomen, waarmee ondernemerschap en vernieuwing in de culturele sector op peil kan worden gehouden en uitstroom van talent kan worden voorkomen.

6. Fair Practice

De Raad stelt dat de sector de meerkosten voor invoering van de Fair Practice Code, tezamen met de gevolgen van nieuwe wet- en regelgeving (wet DBA en WAB), niet kan dragen. Die meerkosten zijn [berekend](#) op € 22,6 miljoen voor de Fair Practice Code en € 9 miljoen voor wet- en regelgeving. Serieuze invoering van de code vereist serieuze randvoorwaarden, waarin ruimte is voor bijstelling als dat nodig is. En het is nodig.

Wij roepen u op: biedt de sector de ruimte om de code toe te passen zonder dat de sector wordt gedwongen in eigen vlees te snijden. Kunsten '92 zal zich er in de komende periode op richten om de samenhang tussen de Fair Practice Code, de Code Diversiteit en Inclusie en de Code Cultural Governance in de praktijk mede tot stand te brengen.

7. Cultuureducatie

In een [recente brief](#) aan uw Kamer heeft Kunsten '92 zijn zorgen geuit over de staat van het cultuuronderwijs in coronatijd. Zowel vanuit het onderwijs als de culturele sector komen signalen dat dit gedeelte van het curriculum bij veel scholen op de achtergrond is geraakt. We vragen de minister om een snelle analyse van de situatie en we horen graag welke maatregelen ze gaat nemen om dit onderdeel van het curriculum weer vlot te trekken.

8. Film en audiovisueel

Wat betreft film is het spijtig dat er geen ruimte is gemaakt voor een ontwikkelingstelling in de audiovisuele sector. Daarmee is ook geen opvolging gegeven aan de uitgangspunten van de minister op dit gebied. De Ontwikkelingstelling Film en Audiovisuele Media is nog pril, maar juist in deze sector is een coördinerende, sturende partij van belang.

Het draagvlak binnen de sector is dan ook erg groot voor dit initiatief en we hopen van harte dat er alsnog een oplossing wordt gevonden om de infrastructurele versterking voor talentontwikkeling versterkt kan worden met voldoende middelen.

Tot slot

We worden de laatste dagen geconfronteerd met goede en slechte berichten. De versoepeling van de maatregelen geeft ruimte en vertrouwen: we gaan een zomer tegemoet waar meer te zien en te horen zal zijn dan we een maand geleden dachten. Dat is positief. Maar tegelijkertijd bereiken ons verontrustende berichten over podia en musea die dreigen om te vallen. Zolang de anderhalve meter geldt en het virus rondwaart, zullen vrijwel alle instellingen met rode cijfers worden geconfronteerd en velen hun baan verliezen.

Tegelijkertijd ontstaan mooie nieuwe initiatieven zoals de Sociaal Creatieve Raad, waarin vertegenwoordigers van maatschappelijke netwerken hun krachten bundelen om samen met kunstenaars en ontwerpers onze samenleving vorm te geven na de coronacrisis. De wens om bij te dragen aan vernieuwing en verduurzaming in de postcoronatijd leeft breed in de culturele en creatieve sector. Ook Rijksbouwmeester Floris Alkemade heeft het debat daarover aangewakkerd door te stellen dat niet de technologie maar de verbeelding de motor is van transitie in de samenleving: we moeten de toekomst kunnen dromen.

Een herstelplan voor de komende jaren voor de hele culturele en creatieve sector, uiteraard inclusief de niet of gedeeltelijk gesubsidieerde sector is nodig. Daar zullen wij ons met de Taskforce hard voor blijven maken. We hebben nu nog een sterke, zeer diverse culturele en creatieve sector met een uitstekende internationale reputatie. Wees niet zuinig en investeer in de toekomst door als Rijk brede verantwoordelijkheid te dragen voor onze 'collectieve creativiteit'.

Vanzelfsprekend lichten wij bovenstaande graag verder toe.

Hartelijke groet, mede namens de leden en het bestuur van Kunsten '92,

Jan Zoet
Voorzitter

Marianne Versteegh
Algemeen secretaris